

Frida Nilsson - Gorila a já

Gorila přichází

Když mi bylo devět, adoptovala mě Gorila. Neprosila jsem se o to, ale stejně se to stalo. Jednoho zářijového dne.

Všechny my děti z Vratiče - tak se jmenoval dětský domov - jsme musely na dvůr. Byl totiž uklízení den. Kolem se proháněl vítr a vířil listy shrabané na hromadách. Gerd, ředitelka dětského domova, nám poručila, abychom vynosili ven všechna prostěradla, ručníky, polštáře a přikrývky a pořádně je vyvětrali a vytřepali. Sama se kolébala kolem, dozírala na nás a zároveň dávala velký pozor, aby se ani nepřiblížila k oblakům prachu.

„Nejdřív počkejte, až se prach usadí, a teprve pak vytřepávejte dál!“ křičela. „Jinak vás začne škrábat v krku a já budu mít o starost navíc!“

Já a Aron jsme drželi každý za jeden konec prostěradlo.

„Pozor!“ řekla jsem. „Třepeš s ním moc silně.“

Aron ale začal prostěradlo vytřepávat ještě usilovněji.

„Nemůžu za to, že jsem tak silný,“ prohlásil a mával prostěradlem dál, až mu z toho zřítověl obličej. Blondřaté copy mi poletovaly kolem hlavy. V dětském domově musely mít všechny děti s dlouhými vlasy zapletené copy. Gerd tvrdila, že se do nich tak snadno nedostanou vši.

„Nech toho!“ zaječela jsem a trhla prostěradlem, až ho Aron pustil. Přejel si rukou pod nosem a popotáhl. Obličej měl celý pihovatý, vypadal jako plátek tlačanky.

„Tak si ho vytřepej sama,“ křikl a zvedl ze země polštář. Pak si s ním začal mlátit o kolena, jako by z něj chtěl vytrást duši.

„Pospěšte si, budete dřív hotoví!“ otravovala Gerd. Měla na sobě zelenou šatovou zástěru na úklid a v uších se jí leskly drobné zlaté náušnice připomínající pavouky.

Nikdo si ale nepospíšil. Kdybychom byli dřív hotoví, znamenalo by to jen, že začneme dřív drhnout podlahy v domě. Nebo mýt okna, loupat brambory, drhnout nádoby nebo shrabovat listí z trávníku. Že bychom dostali volno, na to nebylo ani pomyslení. Gerd byla přesvědčená, že si volna užijeme dost a dost v noci, když spíme.

Neuklízeli jsme celý den jen tak bez důvodu. Do dětského domova měla totiž přijet návštěva. Někdo si chtěl vybrat dítě k adopci. Gerd byla nervózní jako v takové dny vždycky. Už od časného rána pobíhala sem a tam jako splašená slepice a kontrolovala celý dům a všechny děti. Bylo třeba odstranit chuchvalce prachu, zalátat díry v oblečení a uši důkladně vyčistit vodou a mýdlem.

„Ještě štěstí, že jste aspoň ostříhaní,“ zahučela a zahleděla se na nás. My děti jsme všechny byly nedávno u holiče, protože do domova nedávno přijel fotograf a fotografoval nás. Museli jsme se seřadit před Vratičem a usmívat se tak vesele, jak jsme jen dokázali. Fotografování většinou bývala zábava, něco jako přestávka v tom věčném uklízení a plahočení. Hezké na tom bylo, že focení probíhalo už od doby, kdy dětský domov postavili. V hale visely na stěnách spousty černobílých fotografií všech dětí, které kdy ve Vratiči žily. Na většině byla i Gerd, protože tu byla ředitelkou už od mládí.

„Podívejme se,“ zvolala náhle a natáhla krk. „Dorazila pošta.“

Zašilhala jsem k zatačce, kde se mezi stromy právě objevilo černé auto s obrázkem zlaté postilionské trumpety. Gerd se rozběhla k brance a mávala rukama jako dirigentka.

„Stááát!“ zaječela na listonoše, který zrovna stáhl okénko. „Právě jsme to tu uhrabali! Štěrková cesta je jako nová!“

Natáhla baculatou ruku po obálce, kterou se listonoš právě chystal strčit do schránky. „Já si to vezmu.“

Auto zase odjelo. Gerd s pobrukováním roztrhla obálku. Začala číst a zpěv se jí náhle zadrhl v krku.

„Přijede inspekce z městského úřadu,“ zašeptala a přelétla nás neklidným pohledem, jako by počítala, kolik nás je. Ve skutečnosti nás počítat nemusela, to jsem věděla. Neuplynul

totiž ani den, aby nám nepřipomněla, že v dětském domově bydlí padesát jedna dětí, což je o jedno víc, než je povoleno. Vratič byl určený pro padesát dětí, ne pro víc.

„Hihi,“ zachichotal se Aron a několikrát nadzvedl obočí. „Teď někdo poletí.“

Přestala jsem vytřepávat prostěradlo a otřela jsem si čelo. Venku nebylo nijak teplo, ale ze všeho toho mávání rukama jsem byla celá zpocená. „Cože?“ řekla jsem. „Jak poletí?“

Vykulil na mě oči, až vypadaly jako volská oka. „Copak nevíš, že Gerd se zbavuje těch, které tu nechce?“

„Zbavuje?“ opakovala jsem šeptem. Žaludek se mi nepříjemně sevřel. „Copak je zabije nebo co?“

Aron sklonil hlavu a pak ji zase zvedl. „To asi úplně ne,“ prohlásil. „Copak jsi ale neslyšela, co provedla s jedním zlobivým dítětem?“

Zavrtěla jsem hlavou. Aron udělal pár kroků ke mně.

„Slyšel jsem,“ sykl a zašilhal po Gerd, „že tu kdysi bydlelo jedno dítě, který nesnášela. Jednou večer vytáhla kolo, posadila děcko na nosič a někam s ním odjela. A pak ho nechala v nějaký barabizně, kde nikdo nebydlel a nebylo tam nic k jídlu. To dítě bylo tak malý, že se vůbec nedokázalo bránit. Gerd odjela a už se tam nikdy nevrátila. Takže to dítě umřelo.“

Vytréštila jsem oči. Pokyvoval hlavou a koutky úst měl zvednuté snad až k uším.

„Prosím tě!“ řekla jsem. „Lžeš, jako když tiskne.“

Aron pokrčil rameny. „Možná lžu““ odpověděl, „a možná ne. Ale mě nikam neodvede, na to jsem moc silnej.“ Praštil polštářem o zem, až to zadunělo.

Gerd si ještě pořád četla dopis. „Ode dneška za dva týdny, v úterý...“ mumlala si. „Skupina inspektorů zkontroluje hygienické podmínky a přepočítá děti. Se srdečným pozdravem Tord Fjordmark.“ Polkla a začala se hryzat do dolního rtu. Pak vzhledla a všimla si, že na ni civíme. „No dobře!“ prohlásila s předstíraným klidem. „Do té doby tu musí být dokonale uklizeno. A vy se budete jen dloubat v nose. Jonno!“

Trhla jsem sebou, protože moje jméno vyslovila tak nečekaně a přísně. To většinou neznamenal nic dobrého. Gerd se ke mně přikolébala, tvářila se rozzlobeně a tyčila se nade mnou i se svou dvojitou bradou. „Myslíš, že to prostěradlo bude čistší, když ho budeš žmoulat těma svýma paznehtama?“

Podívala jsem se na své ruce. Zase jsem si je zapomněla umýt. Prostěradlo od nich bylo celé špinavé.

Gerd mi ho vytrhla. „Není divu, že to tady vypadá, jak to vypadá!“ zaječela a zamávala prostěradlem. „Vůbec není divu! Všichni tady zůstanete nejmíň do šedesáti! A já si otevřu domov duchodů!“

Ani ji nenapadlo, že až nám všem bude šedesát, ona už bude dávno ležet pod zemí jako sardinka v konzervě. Ale stejně jsem se otřásla. Byla to příšerná představa, že bych musela zůstat ve Vratíči. Gerd vlastně nebyla zas tak nebezpečná, jenomže to nebyla žádná opravdová maminka. Jako by mezi námi vůbec nerozlišovala. Když někdo dostal chřipku nebo zápal plic, hned se začala vztekat, protože si myslela, že je to starost navíc. A když si někdo rozbil koleno a tekla mu krev, myslela jen na to, aby se neušpinily koberce. Opravdická maminka by svoje dítě litovala, ale Gerd litovala jenom sama sebe. V tom byl ten rozdíl.

Otočila se ke mně. „Už jsi tu devět let! Copak ses ještě nenaučila, že si máš mýt ruce, než do nich něco vezmeš?“

Cítila jsem, jak rudnu. Několik dětí se dalo do smíchu jako vždycky, když mi Gerd nadávala, což se dělo dost často. Pořád jsem totiž zapomínala, že si mám mýt ruce. Ne proto, že bych chtěla být špinavá, ale prostě se mi to vždycky vykouřilo z hlavy, ať se Gerd rozčilovala sebevíc. Třeba mám mozek, který nedokáže myslet na mýdlo.

Můj mozek byl možná udělaný tak, že by dokázal myslet na jiné věci, ale nikdy k tomu neměl příležitost, protože se pořád musel bránit všem těm myšlenkám na mýdlo, které mu Gerd vnucovala.

Občas mě dokonce napadlo, že všechno to ustavičné mydlení je trochu zbytečné. Podle mých zkušeností se můžete drbat nad umyvadlem celá léta, ale když se konečně

domyjete, za chvíli jste zase špinaví až za ušima. Něco takového bych se ale Gerd nikdy neodvážila říct. Pořád opakovala, že je to „ironie osudu“, že má na krku takovou špindíru, jako jsem já. Nevěděla jsem sice přesně, co to znamená, ale rozhodně to nebylo nic pěkného.

„Tak co?“ naléhala na mě. „Jsi tak hloupá, že si nedokážeš zapamatovat ani tak jednoduchou věc, jako je umýt si ruce?“

Podívala jsem se jinam, nechtělo se mi odpovídat.

Gerd si posměšně přiložila dlaň k uchu. „Nejsi ty náhodou trošičku hloupější než ostatní, Jonno?“

Ted' už na nás civěli všichni. Kousla jsem se do rtu a vši silou zmáčkla prostěradlo. „Nejsem,“ zašeptala jsem.

„Cože?“ zaječela Gerd, jako by byla hluchá. „Neslyšíme tě. Musíš odpovídat nahlas a zřetelně, aby tě všichni slyšeli. Jsi hloupá?“

„Nejsem!“

„To jsem ráda. Tak se běž umýt.“

Otočila se na obrtlíku a zvýšila hlas. „A vy ostatní všechno posbírejte! Nemá smysl, abyste to prádlo vytřepávali celý den, stejně ho zase zamažete!“

Děti začaly sbírat prostěradla a polštáře a chystaly se je odnést dovnitř. V tu chvíli se zpoza smrků ozvalo tiché zahučení. Přijíždělo nějaké auto. Všechny děti natáhly krky, asi jako lovečtí psi, když zvětří kořist.

„Klid!“ zaječela Gerd, ale nikdo ji neposlouchal. Kdykoli přijelo do dětského domova nějaké auto, okamžitě ho obklopily děti. Všechny se tlačily kolem, šťouchaly do sebe lokty, aby se dostaly co nejbliž a mohly se ukázat, jen aby se dostaly z dětského domova pryč. Ach, jak jsme jen toužily odsud zmizet! Jak jsme toužily po opravdickém domově, po opravdické mamince, hezké paní s vlasy stočenými do uzlu, kolem které by se vznášela vůně parfému. Po mamince, která by nás politovala, kdybychom si něco odřeli, která by říkala chudinko moje malá a hned běžela pro náplast, a po tatínkovi v nablýskaných polobotkách, který by skočil pro komiksy, kdybychom museli zůstat v posteli s chřipkou. Ano, všichni jsme chtěli pryč z Vratiče, ale šance nebyla větší než jedna ku jednapadesáti, a tak nebylo nic divného na to, že jsme se při těch několika příležitostech, kdy k nám přijela návštěva, strkali a šťouchali ostošest.

Utíkala jsem k bráně spolu s ostatními. Auto se přibližovalo, za chvíli bude tady. Postavila jsem se na špičky, abych viděla přes všechny ty nedávno ostříhané hlavy...

Mezi smrky to zaskřípalo a vyořilo se staré volvo. Řítilo se strašlivou rychlostí vpřed. Za chvíli bylo u brány a vjelo na šterkovou cestu. Několikrát objelo velký dub a zamířilo nejdřív nalevo a pak napravo, jako by se nedokázalo rozhodnout, kde zaparkuje. Nakonec smykem zabrzdilo, opsalo půloblouk a zastavilo se přímo před námi.

Ted' už neměl oči jako volská oka jen Aron. Auto totiž vypadalo, jako by právě uteklo ze skládky, kde ho chtěli zlikvidovat. Výfuk byl uvolněný a dotýkal se země, motor páchl spáleninou a okna byla skoro celá polepená samolepkami a nálepkami. Karoserie byla prokvetlá rzí, jen tu a tam prosvítaly ostrůvky starého zeleného laku.

Nakrčila jsem nos. Ať už uvnitř sedí kdokoli, není to rozhodně nikdo, ke komu bych se chtěla odstěhovat, říkala jsem si. Ostatní děti očividně myslely na totéž.

„To je ale kraksna!“ zapištěl Aron. „Radši umřu, než bych si sednul do něčeho takovýho!“

Gerd zírala jako zhypnotizovaná na poničenou šterkovou cestu. Pak se podívala na auto. Dveře u řidiče se otevřely.

Vyořila se velká noha porostlá černými chlupy. Vězela v zablácené botě s potřhanými tkaničkami. Vzápětí se objevila i druhá noha, stejně tlustá a zarostlá. Polkla jsem a natáhla krk. Na jednu stranu jsem měla chuť zůstat a zjistit, kdo to je uvnitř, ale na druhou stranu bych nejrady utekla a někam se schovala. Takováhle auta do dětského domova nikdy nejezdila, bylo na tom něco děsivého. Přijížděla k nám vždycky jen pěkná auta.

Okraj dveří sevřela ruka a řidička s funěním a hekáním vylezla ven. Myslím, že se mi v tu chvíli na několik okamžiků zastavilo srdce. Rozhostilo se hrobové ticho.

Objevila se Gorila! Byla dva metry vysoká, břicho měla tlusté jako sud a černá neforemná hlava připomínala přerostlou hrušku. Neměla tričko, jenom otrhané kalhoty. Byly modré a vyhrnuly se jí nad kolena. Gorila se sklonila a stáhla si je, až zase dosahovaly k botám.

Pak si založila ruce na prsou a zahleděla se na dětský domov: na řady oken v prvním patře, za nimiž byla velká ložnice, na sklípek, kde byly uloženy brambory a kyselé okurky, na vchod do kuchyně, kudy se chodilo dovnitř ze zahrady, když jsme byli umazaní, a na les za domem. Potom se zadívala na nás a bylo jasně poznat, že uvažuje.

Všichni se rozběhli k hlavnímu vchodu, jako by jim hořelo za patami. Jenom Gerd zůstala a civěla na Gorilu, jako by viděla ducha. Otočila jsem se a chtěla utíkat za ostatními. Srdce mi poskakovalo v hrudi a podrážky skřípaly na šterku. Chtěla jsem dovnitř, co nejrychleji!

Ale pak se přihodilo něco zvláštního: zastavila jsem se. Nedokážu vysvětlit proč. Zůstala jsem stát obrácená zády k té ošklivé Gorile a vzpomínám si, že jsem si pomyslela: měla bych jít dovnitř a schovat se jako všichni ostatní.

Ale nemohla jsem. Cítila jsem, jak si mě někdo prohlíží tak toužebně a naléhavě, že jsem se musela obrátit a pohled opětovat. I když jsem vlastně vůbec nechtěla, pomalu jsem se otočila a moje oči se setkaly s Goriliným hnědým pohledem. Zasmála se a odhalila ošklivou řadu ohromných křivých tesáků. Přistoupila ke mně blíž. Stála jsem jako zkamenělá.

V tu chvíli Gerd omdlela. Tiše záúpěla, zhroutila se a zůstala ležet na zemi. Gorila se k ní sklonila a začala ji prackami ovívat obličej. Gerd se okamžitě probrala a nejistě se postavila. Vypadala jako malá vyděšená pěnka. Vystřelila jsem pryč a zmizela ve dveřích. (...)

„Nástup!“ rozkázala Gerd.

V ložnici nastal váhavý pohyb. Všichni se začali loudavě stavět do řady. Postavila jsem se až na úplný konec. Pak jsem vtáhla hlavu mezi ramena a snažila se vypadat, jako že se hrbím a jsem nenaložená. Děti, co se hrbí a tváří se otráveně, nikdo nechce. (...)

Gorila přecházela před řadou dětí sem a tam. Když došla až na samý konec, ke mně, zastavila se. Upírala jsem oči do země a hrbila se tolik, až jsem si myslela, že mi prasknou záda. Gorila tam pořád stála. Trvalo to celou věčnost a nikdo ze sebe nevydal ani hlásku.

„No tak, Jonno!“ Nakonec se opovážila otevřít ústa Gerd. Vlezle se na Gorilu podívala a přistoupila ke mně.

„Neříkala jsem ti, že si máš umýt ty špinavé paznehty? Copak máme ve Vrtiči Týden čuňat a já o tom nevím?“

Gorila její výbuch bedlivě sledovala. Gerd si toho všimla a rozjela se ještě víc. „Co si o sobě vůbec myslíš? Jak se tady paní u nás mlže líbit, když sem přijede a ty se jí předvádíš takhle špinavá?“ zasyčela. „Tady už přestává legrace!“

Gorila se tvářila stále pobaveněji a Gerd, protože si byla jistá, že si u ní šplhne, se do mě navážela čím dál víc. „Teď mě něco napadlo! Až příště přijede návštěva, pověsíme přes tebe závěs, abys neurážela ostatní. Můžeš si ten hadr sama vybrat. Fuj tajbl!“

Nevěděla jsem, co odpovědět. Pod víčky mě pálily slzy a jako obvykle na mě všichni civěli.

Gerd vzdychla a opřela si ruce v bok. „Z celého srdce se vám omlouvám,“ řekla Gorile. „Mezi námi, ta holka je beznadějný případ. Takových dětí se nikdy nezbavíme. Přišla sem jako malý usmrkanec, někdo ji položil na schody. Za celých devět let se mi nepodařilo ji udat.“ (...)

Pohlédla na Gorilu a usmála se, což znamenalo, že se obě shodují na tom, že jsem neskutečně hloupá holka. Gorila složila paže na ohromném břiše. Pak na mě kývla.

„Tuhle si vezmu,“ prohlásila.

- 1) Kde se příběh odehrává?
- 2) Kolik je hlavní hrdince let?
- 3) Co má za problém?
- 4) Jakým způsobem tráví děti čas ve Vratiči?
- 5) Co jim chybí?
- 6) Jak vypadá Gorila?
- 7) Jak vypadá její auto?
- 8) Chce být některé z dětí adoptováno Gorilou? Proč?
- 9) Co rozhodne, že se vybere právě Jonnu?
- 10) Hlavním mottem knihy je: Nic většinou není takové, jaké se to na první pohled zdá.
Co tím chce autorka naznačit?
- 11) Bude Jonna u Gorily nešťastná?

Řešení:

- 1) Ve Vratiči, dětském domově.
- 2) Devět
- 3) Má stále špinavé ruce, nemyje si je
- 4) Neustálým úklidem
- 5) Láska, laskavost, soucit...
- 6) Je mohutná, chlupatá, tlustá, špatně oblečená, s velkými tesáky
- 7) Je celé rezavé, má odpadlý výfuk a skla polepená samolepkami
- 8) Ne, bojí se jí
- 9) Jonna se jí nebojí, pohlédne jí do očí; a je stejně špinavá
- 10) Člověk nemá dát na vnější pohled, na to, jak lidé vypadají, ale jak se chovají a jednají
- 11) Vůbec ne, po počáteční nedůvěře dostane vše, čeho se jí nedostává, zjistí, že Gorila je laskavá, hodná, pracovitá...